

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

Əlyazması hüququnda

ARZU MƏZAHİR qızı KAZIMOVA

**AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ MİFONİMLƏRİN
STRUKTUR–SEMANTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

5706.01 – Azərbaycan dili

**Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın**

A V T O R E F E R A T I

BAKİ – 2016

Dissertasiya işi Bakı Dövlət Universitetinin Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında yerinə yetirilmişdir.

Elmi rəhbər: *filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*
Sənubər Ələvsət qızı ABDULLAYEVA

Rəsmi opponentlər: *filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*
Cəfər Əsəd oğlu CƏFƏROV

filologiya üzrə elmlər doktoru
Əzizə Nurqələm qızı MİKAYİLOVA

Aparıcı müəssisə: **Bakı Slavyan Universitetinin Müasir Azərbaycan dili kafedrası**

Müdafiə «___» _____ 2016-cı il saat «___»-da Bakı Dövlət Universiteti nəzdində filologiya üzrə elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru dissertasiyalarının müdafiəsini keçirən D.02.181 Dissertasiya Şurasının iclasında olacaqdır.

Ünvan: AZ 1148, Bakı, Z.Xəlilov küçəsi, 23, Bakı Dövlət Universiteti, əsas bina, II mərtəbə, Videokonfrans otağı.

Dissertasiya ilə Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanasında tanış olmaq mümkündür.

Avtoreferat «___» _____ 2016-cı ildə göndərilmişdir.

D.02.181 Dissertasiya Şurasının
elmi katibi, filologiya üzrə
elmlər doktoru, professor:

T.H.HÜSEYNOV

TƏDQIQATIN ÜMUMİ SƏCİYYƏSİ

Mövzunun aktuallığı. Dilin lüğət fonduna daxil olan ayrıca söz qruplarından biri də mifoloji leksikadır. Mifoloji leksika mifonimlərdən təşkil olunur. Mifonimlər əski çağların mifoloji təsəvvürləri, mifoloji düşüncəsi ilə bağlı olan, mifoloji anlayışları ifadə edən leksik vahidlərdir.

Mifonimləri fərqləndirən başlıca cəhətlərdən biri budur ki, belə vahidlər etnik-mədəni sistem daxilində mifopoetik düşüncəni ifadə edir, qədim inanclar, tapınışlar və s. ilə bağlı olur. Mifonimlərin bir qrupu onomastik leksikaya daxil olur, bir qrupu isə apelyativ leksika ilə bağlanır, hazır lüğət vahidlərinin mifoloji baxımdan mənalandırılması, mənə köçürülməsi əsasında yaranır. Dilin leksik sisteminin vahidləri olan mifonimlər struktur və semantik cəhətdən bir sıra özünəməxsus xüsusiyyətlərə malik olması ilə fərqlənir.

Məntiqi təfəkkürdən fərqli olaraq, mifoloji düşüncənin əsasında ibtidai insanların ilkin dünyagörüşləri, kollektiv təsəvvürləri dayanır. İkili qarşılaşdırmaya əsaslanan mifoloji düşüncə mifopoetik səciyyə daşıyır. Mifologiyada xalqın mənəvi mədəniyyəti ifadə olunur. Bu nöqteyi-nəzərdən mifonimlərin öyrənilməsi təkcə linqvistik baxımdan deyil, həm də koqnitiv linqvistika, linqvokulturologiya məsələləri baxımından əhəmiyyətlidir. Mifologiya öz ifadəsini, hər şeydən əvvəl, milli dildə tapır. Milli dildə etnik-mədəni sistemlərin özünü və dünyanı dərk duyğuları ilə bağlı olan mifoloji düşüncənin tarixi kökləri vardır. Buna görə də mifonimlərin öyrənilməsi milli düşüncə tərzinin öyrənilməsi baxımından da əhəmiyyətlidir. Mifonimlərdə mifoloji dünya modelinin milliliyini göstərən başlıca amillər öz ifadəsini tapır. Belə bir fikir var ki, türk xalqlarının mifologiyası vahid mifoloji sistemin tərkib hissəsi kimi qəbul edilməlidir. Bu nöqteyi-nəzərdən Azərbaycan mifologiyası ümumtürk mifologiyasının tərkib hissəsi kimi götürülməlidir. Türk mifoloji dünya modelini özündə birləşdirən bu sistemin əsası isə kök türkcədə qoyulmuşdur. Vahid kök dildən ayrılan dillər zaman-zaman müxtəlif dildaxili və dilxarici amillərin təsiri altında inkişaf edir, bu isə dilə, xüsusən də onun leksik sisteminə öz təsirini göstərir. Vahid etnik-mədəni sistemlə, düşüncə təzi ilə bağlı olan mifonimlər ayrı-ayrı dillərdə özlərinin yeni struktur və semantik xüsusiyyətləri ilə yaşamağa davam edir. Azərbaycan dili mifonimlərinin struktur-semantik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi bu cəhətdən də vacibdir. Belə ki, mifoloji vahidlərin öyrənilməsi həm vahid mifoloji sistemin bərpası baxımından əhəmiyyət daşıyır, həm də etnik birliyin özünəməxsusluğunu üzə çıxarır.

Bu tədqiqat işində Azərbaycan dilinin mifonimləri ilk dəfə olaraq sistemli şəkildə tədqiq edilir. Bütün bunlar isə mövzunun aktuallığını təmin edir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Tədqiqat işinin əsas məqsədi Azərbaycan dilində mifonimlərin struktur və semantik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsidir. Tədqiqatda Azərbaycan dilinin leksik sistemində mifonimlərin yerinin müəyyənləşdirilməsi, onların ədəbi dildə və dialekt leksikasında araşdırılması, struktur xüsusiyyətlərinin bütöv şəkildə öyrənilməsi, zəngin semantik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu məqsədə nail olmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin yerinə yetirilməsi əsas şərt hesab olunur:

– Mifonim anlayışına aydınlıq gətirmək, Azərbaycan dilində mifoloji leksikanın əhatə dairəsini müəyyənləşdirmək;

– Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət fondunda mövcud olan leksik vahidlərin mifonimlərlə əlaqəsini aydınlaşdırmaq, onların semantik xüsusiyyətlərini, bir qrup sözlərdə olan semantik fərqlərin səbəblərini izah etmək;

– Azərbaycan dialekt leksikasında qorunub saxlanan mifonimləri öyrənmək, onların dialekt leksikasındakı yerini aydınlaşdırmaq;

– Azərbaycan dilində mövcud olan mifonimlərin mənşə xüsusiyyətlərini öyrənmək, həm milli mənşəli, həm də başqa dillərdən alınan mifonimlərin linqvistik şərhini vermək;

– Azərbaycan dilində mifonimlərin struktur xüsusiyyətlərini, sadə, düzəltmə, mürəkkəb strukturlu mifonimləri öyrənmək, söz birləşmələri formasında olan mifonimlərə diqqət yetirmək;

– Azərbaycan dili mifonimlərinin zəngin semantik xüsusiyyətlərini aydınlaşdırmaq;

– Azərbaycan dilinin hazır leksik vahidlərinin məna köçürülməsi nəticəsində mifoloji anlayışları ifadə etməsini, məna köçürülmələrinin xarakterik cəhətlərini öyrənmək, bu baxımdan çoxmənalılıq hadisəsi və mifonimlər məsələsinə diqqət yetirmək;

– Mifonimlərdə enantiosemliyə və onun səbəblərini aydınlaşdırmaq;

– Mifonimlərdə omonimlik hadisəsini öyrənmək;

– Mifonimlər və xüsusi adların əlaqə və münasibətlərini, semantik xüsusiyyətlərini aydınlaşdırmaq.

Tədqiqatın obyekt və predmeti. Tədqiqat işinin obyektini Azərbaycan dilinin mifoloji leksikası təşkil edir. Dissertasiya işində mifoloji mətnlər, izahlı, dialektoloji, etimoloji, mifoloji lüğətlər də tədqiqat obyektinə kimi götürülmüşdür. Dissertasiyanın predmeti isə Azərbaycan

dilində mifonimlərin struktur və semantik baxımdan təhlilindən ibarətdir.

Müdafiyə çıxarılan əsas müddəalar. Müdafiyə aşağıdakı müddəalar çıxarılır:

– Azərbaycan dilinin mifonimləri vahid türk mifopoetik düşüncəsini ifadə edən leksik vahidlərdir. Lakin Azərbaycan dilində mifonimlər həm də dilin və xalqın tarixi inkişafının məhsulu kimi etnik-mədəni birliyin özünəməxsus xüsusiyyətlərini də ifadə edir;

– Azərbaycan dilində bir çox mifonimlər ədəbi dilin lüğət fondunda və dialekt leksikasında müəyyən fərqli semantik xüsusiyyətlərlə qorunub saxlanılır;

– Azərbaycan dilində mifonimlər, əsasən, türk və ya milli mənşəlidir, lakin belə vahidlər içərisində alınma sözlərin də müəyyən yeri vardır;

– Azərbaycan dilində mifonimlər struktur baxımdan müxtəlif quruluşlara malikdir;

– Azərbaycan dilində mifonimlər zəngin semantik xüsusiyyətlərə malikdir. Belə vahidlərdə məna köçürülmələri daha çox rəmzi, simvolik səciyyə daşıyır.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Dissertasiya Azərbaycan dilinin materialları əsasında mifoloji leksikanın elmi-nəzəri cəhətdən linqvistik təhlilinə həsr olunmuşdur.

Tədqiqat işində vahid türk mifologiyasının tərkib hissəsi kimi qəbul edilən Azərbaycan mifologiyası ilə bağlı mifonimlər ilk dəfə sistemli şəkildə araşdırılmış, onların geniş və əhatəli linqvistik təhlili verilmiş, struktur və semantik xüsusiyyətləri öyrənilmişdir.

Tədqiqat işində Azərbaycan dilinin materialları əsasında mifonimlərin dilin leksik sistemində yeri müəyyənləşdirilmiş, onların xarakterik xüsusiyyətləri açıqlanmışdır. Bununla yanaşı, dissertasiya işində mifonimlər Azərbaycan ədəbi dili və dialekt leksikası ilə müqayisəli şəkildə öyrənilmiş, mifonimlərin mənşə xüsusiyyətləri aydınlaşdırılmış, problemin bəzi mübahisəli məsələlərinə diqqət yetirilmişdir. Bütün bunlar isə tədqiqatın elmi yeniliyinin göstəricisi kimi qəbul edilə bilər.

Tədqiqatın nəzəri və praktik əhəmiyyəti. Dissertasiya işi linqvistik baxımdan həm nəzəri, həm də praktik əhəmiyyətə malikdir. Tədqiqat işi, həmçinin mifoloji, kulturoloji araşdırmalar üçün də müəyyən əhəmiyyət daşıyır. Dissertasiyanın nəzəri müddəaları və praktik materialları dərş vəsaitləri, dərşliklər və tədris vəsaitlərinin hazırlanmasında mənbə ola bilər.

Tədqiqatın elmi-nəzəri və metodoloji əsası. Dissertasiya təsviri metodun tədqiqat üsulları əsasında yazılmışdır. Lakin dissertasiya işində, yeri gəldikcə, müqayisəli-tarixi metoddan da istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın mənbəyi. Tədqiqatın mənbəyi miflər, mifoloji mətnlər, lüğətlər, folklor nümunələridir. İstifadə edilmiş elmi-nəzəri ədəbiyyat da tədqiqatın mənbəyi kimi qəbul edilə bilər.

Tədqiqatın aprobasiyası. Dissertasiya işi Bakı Dövlət Universitetinin Azərbaycan dilçiliyi kafedrasında yerinə yetirilmiş, müzakirə edilmiş və müdafiəyə məsləhət görülmüşdür. Dissertasiyanın əsas məzmununu ifadə edən 6 məqalə çap olunmuş, 1 konfransda məruzə ilə çıxış edilmişdir

Dissertasiyanın quruluşu. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, nəticə və istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

DİSSERTASIYANIN ƏSAS MƏZMUNU

Dissertasiyanın “**Giriş**” hissəsində mövzunun aktuallığı, işin elmi yeniliyi, nəzəri və praktik əhəmiyyəti əsaslandırılır, tədqiqatın obyekt, predmeti, məqsəd və vəzifələri, metod və mənbələri, müdafiəyə çıxarılan əsas müddəaları, dissertasiyanın aprobasiyası və quruluşu haqqında məlumat verilir.

Dissertasiyanın “**Azərbaycan dilinin mifoloji leksikası**” adlanan **I fəsil** dörd yarım fəsildən ibarətdir. “*Dilin lüğət tərkibi. Mifologiya və mifoloji leksika*” adlanan birinci yarım fəsildə konkret nəzəriyyələr və faktlar əsasında qeyd olunur ki, dil heterogen sistemdir. Buna görə də dil sistemlər sistemi hesab edilir. Dil sistemi daxilində kifayət qədər müstəqilliyə malik olan, lakin bir bütövün tərkib hissəsi kimi bir-biri ilə əlaqələnen yarım sistemlər fərqləndirmək olur. Dilin belə yarım sistemləri dilin səviyyələri hesab edilir. Dil səviyyələri haqqında müxtəlif fikirlər olsa da, fikrimizcə, bu məsələyə səviyyə – vahid münasibətləri baxımından yanaşılması daha düzgündür.¹

Dilin lüğət tərkibinə daxil olan ayrıca söz qruplarından biri də mifonimlərdir. Mifonimlər dünyanın mifoloji modelini verən mifoloji düşüncə ilə bağlı olan, mifoloji mətnlərdə öz ifadəsini tapan leksik vahidlərdir. Dilin lüğət fondunda xalqın maddi və mənəvi mədəniyyəti ilə bağlı olan leksik vahidlər bir-birindən fərqlənir. Dilin sosial diferensiasiyası lüğət vahidlərinin də bu baxımdan diferensiallaşmasına səbəb olur. Deyək ki, peşə-sənət leksikası belə bir diferensiallaşmanın nəticəsi kimi yaranır, bütövlükdə xalqın maddi-mədəniyyət leksikasının tərkib hissəsi olur. Əski çağların mifopoetik düşüncəsi ilə etnik mədəni sistemlər daxilində qədim inancları və s. ifadə edən dünyagörüşü ilə bağlı olan mifonimlər isə mənəvi

---

¹ Солнцев В.М. Язык как системно структурное образование. М.: Наука, 1977, с. 218-220

mədəniyyət leksikası kimi fərqlənir. Mifonimlər öz ifadəsini, əsasən, etnik mədəniyyətlərin mifopoetik, mifik-fəlsəfi düşüncəsi ilə bağlı olan, obrazlı nitq forması olan miflərdə tapır. Dildə obrazlılığın ifadəsinə xidmət edən müxtəlif vasitələr olur. Lakin dildə «obrazlılığın ən bitkin formalarını leksik vasitələr yerinə yetirir. Bunlara sözün çoxmənalılığı, sinonimliyi, antonimliyi, məcazlar sistemi (metafora, metonimiya, təşbeh, epitet, müqayisə), frazeoloji vahidlər, onomastik vahidlər, evfemizmlər və s. daxildir».¹ Mifonimlər də, əslində, mifoloji məzmunu olan məcazlardır.

Dilin lüğət tərkibində mifonimlər özünəməxsus yer tutur. Adətən, «onim» sonluqlu terminlərlə xüsusi adların müxtəlif növləri ifadə edilir. Məs., toponim – coğrafi adlar, antropnim – şəxs adları, zoonim – heyvanlara verilən adlar, kosmonim – səma cisimlərinə verilən adlar və s. Bu baxımdan yanaşsaq, mifonimləri də mifoloji düşüncə ilə bağlı olan xüsusi adların bir qrupu kimi qəbul etmək olar, lakin, fikrimizcə, bu, məsələyə düzgün yanaşma deyil. Belə ki, mifoloji məzmunlu sözlərin yalnız bir qrupunu xüsusi adlar təşkil edir. Lüğət tərkibinin elə vahidləri var ki, ancaq mifoloji mətnlərdə mifonim kimi işlənir. Başqa bir tərəfdən isə mifoloji düşüncə ilə bağlı olan xüsusi adlar belə, başqa xüsusi ad qrupları ilə bağlı olur. Koroğlu Azərbaycan eposunun qəhrəmanıdır. Atası Alı kişinin gözləri çıxarıldıqdan sonra Çənlibelə çəkilən Rövşən Koroğlu adı ilə tanınır, bir xilaskar obrazı səviyyəsinə yüksəlir. Bu baxımdan Koroğlu şəxs adıdır, antropnimdir. Lakin Koroğlu həm də mifoloji məzmunlu sözdür. Onun atları dərya atı cinsindəndir. Misri qılıncı göydən düşmüş dəmir parçasından hazırlanmışdır. Şərqdən və qərbdən gələn iki ulduzun toqquşması ilə qaynayan, aşib-daşan qoşa bulaqdan içdiyi su nəticəsində dəli bir nərəyə sahib olur. Orta Asiya mətnlərində Koroğlu, həm də Goroğlu kimi işlənir. O, gorda – məzarda doğulur. Ölmüş anasının döşündən süd əmir. Burada Koroğlu – Goroğlu doğuluşundan mifoloji düşüncə ilə biçimlənmiş bir obraz kimi təqdim olunur. Qırat və Dürat Koroğlunun atlarına verilən adlardır. Bu baxımdan Qırat və Dürat zoonimdir. Lakin hər iki söz həm də mifonim kimi qəbul edilə bilər. Dastanda onların dərya atları kimi təqdim edilməsi bunu təsdiq edir. Fikrimizcə, mifonim dedikdə, dildə mifoloji düşüncə ilə bağlı olan sözlərin hamısı nəzərdə tutulmalıdır. Mifonimlər mif adlarıdır, mifoleksemlərdir. Lakin mifonimlər mifoleksem anlayışından kənara çıxır. Bəzən mifoloji anlayış təkcə sözlər vasitəsilə deyil, həm də söz birləşmələri vasitəsilə ifadə edilir.

---

¹ Hüseynov K.S. Obrazlılığın linqvistik əsasları (Azərbaycan dili materialları əsasında). Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı: 2009, s. 10

I fəslin ikinci yarımfəslə "Azərbaycan ədəbi dilində mifonimlər" adlanır. Bu bölmədə mifonimlər təhlil olunur və göstərilir ki, müasir Azərbaycan dilində işlənən bir sıra sözlər sinxron baxımdan mifoloji semantikasını itirsə də, müxtəlif dil faktları əsasında belə sözlərin ilkin mifoloji düşüncə ilə bağlılığını bərpa etmək olur.

Azərbaycan dilində işlənən mifonimlər həm də lüğət vahidlərinin yenidən mənalandırılması, məna köçürülmələri əsasında mifoloji məzmun qazanması ilə də formalaşmışdır. Belə sözlərin lüğətdə öz ilkin və törəmə məcazi mənalara da qeyd olunur. Sözlərin mifoloji mənası bəzən onun ümumi semantik strukturuna daxil edilmir. Lakin Azərbaycan dilinin özünəməxsus olan, çox zaman da ümumtürk mənşəli olması ilə fərqlənən belə leksik vahidlər mifoloji mətnlərdə həm də mifoloji məzmunu ilə seçilir və buna görə də mifoloji leksikaya daxil edilir. Belə sözlərə *ox, od, dağ, daş, qan, yel, yol, saç, su* və s. kimi müxtəlif lüğət vahidlərini nümunə göstərmək olar.

Ümumən, Azərbaycan ədəbi dilində işlənən, lüğətlərə daxil edilən *abdal, ağı, andır, azar-bezar, quradaban, quleybani, dəmirdırnaq, din, div, əcdad, əjdaha, əcinnə, xortdan, cin, çor, pəri, cırtan, alarvadı* və s. kimi müxtəlif sözlər həm də mifopoetik düşüncə ilə bağlı olan leksik vahidlərdir. Bu sözlərin bir qrupu həm də dialekt leksikası kimi qəbul edilir və dialektoloji lüğətlərə salınır. Dialektlər ədəbi dili zənginləşdirən mənbələrdən biridir. Belə sözlər də ədəbi dilə, əsasən, dialektlərdən daxil olur. Miflər əski çağların mifopoetik düşüncəsi ilə bağlıdır. Belə sözlərin bir qrupu semantik dəyişikliyə uğrayaraq müasir Azərbaycan dilində fərqli məna çalarlarında işlənir. Sözlərin başqa bir qrupu isə müasir Azərbaycan dilinin aktiv lüğət fonduna daxil olan leksik vahidlərdir. Belə sözlərin mifoloji simvolikaya malik olması miflər, mifoloji mətnlər vasitəsilə açılır.

Fəslin üçüncü bölməsi "Azərbaycan dilində mifonimlər və dialekt leksikası" adlanır. Burada A. Axundovun¹, E. Əzizovun², A. Qurbanovun³, S. Cəfərovun⁴ bu sahə ilə bağlı araşdırmalarına münasibət bildirilir. Mifonimlər və dialektizmlər ayrıca söz qruplarıdır. Lakin bu söz qrupları həm oxşar, həm də fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. Qeyd olunur ki, mifonimlərlə dialekt sözlərini bağlayan başlıca cəhətlərdən biri onların tarixi xarakterli olması ilə bağlıdır. Mifoloji leksika ilə dialekt leksikası

¹ Axundov A. Ümumi dilçilik. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, s. 112

² Əzizov E. Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası. Bakı: Bakı Universiteti nəşr., 1999, s. 12

³ Qurbanov A. Müasir Azərbaycan ədəbi dili. Bakı: Maarif, 1985, s. 231-232

⁴ Cəfərov S. Müasir Azərbaycan dili. Leksika. II hissə. Bakı: Maarif, 1982, s. 144-145

ümumi qrammatik xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir. Dialekt leksikası kateqorial baxımdan bütün söz qruplarını əhatə edir. Mifoloji leksika isə əsasən, isimlərə, qismən də sifət və feillərə aid olur. Xüsusi maraq doğuran cəhətlərdən biri də budur ki, dialektoloji lüğətlərə salınan, dialektizm kimi qəbul edilən sözlərin bir qrupu həm də izahlı lüğətlərə salınmış, ədəbi dilin leksik norması kimi qəbul edilmiş sözlərdir: *abdal*, *andır*, *ərov*, *ərdov*. Bunlar dialekt sözləridir. Bəziləri ümumxalq səciyyəsi qazanıb işləndiyi üçün həm də ədəbi dil faktı kimi qəbul edilmişdir.

Əyə – Ordubad şivələrində «yiyə, sahib» mənalarında işlənir. İzahlı lüğətdə yiyə şəklində «mülkiyyət hüququ olan adam; sahib» mənalarında qeydə alınmışdır»; *Qaramat* – Qazax – Salyan şivələrində bu söz 1. «Pis niyyət, uğursuz»; 2. «Dərdli, daima fikirli» mənalarında işlənir. Mifoloji baxımdan qaramat «bədxah ruh» mənasındadır. Azərbaycan dilində demonik varlığın, ruhun adı ədəbi dildə qaramat basmaq ifadəsində də qorunur. Müxtəlif türk dillərində «şər ruh, bədxah ruh» mənasında işlənir. Fikrimizcə, qarabasma, qara-qura sözlərindəki qara sözü də onun mifoloji məzmunu ilə bağlıdır. *Tos* – Azərbaycan şivələrində tosun «ərköyün», tosunmaq isə «təngənəfəs olmaq» mənasında işlənir

Fəslin dördüncü bölməsi “*Azərbaycan dilində mifonimlərin mənşə xüsusiyyətləri*” adlanır və iki yarım bölmədən ibarətdir. Birinci yarım bölmədə mifonimlərin mənşə xüsusiyyətlərinə görə fərqlənən əsas xüsusiyyətləri araşdırılır: 1. Mifonimlər arasında ümumtürk mənşəli sözlər, yəni türk dilləri üçün ortaq olan sözlər üstünlük təşkil edir; 2. Mifonimlər daha çox kök dillə, ulu dillə bağlı olduğu üçün belə sözlər əsasən təkhəcalı olur; 3. Törəmə, yəni düzəltmə və mürəkkəb quruluşlu mifonimlər ilkin mifonimlər əsasında daha sonralar formalaşmış leksik vahidlərdir; 4. Ayrı-ayrı türk dillərində törəmə quruluşlu mifonimlər struktur xüsusiyyətlərinə görə bir-birindən fərqlənə bilər; 5. Mifonimlərin bir çoxu türk dilləri üçün ortaq sayılsa da, belə mifonimlər Altay dillərində də işlənə bilər (*al*, *çar*, *çor*, *gor*, *kut*, *qam*, *abdal/adidal*, *əyə*, *ərdov*, *ablastı* və s.).

Bölmənin ikinci yarım bölməsində isə alınma (Avropa, ərəb və fars mənşəli) mifonimlər təhlil olunur: *mif*, *Allah*, *pəri*, *şeytan*, *cin*, *div* və s. Qeyd olunur ki, belə sözlərin bir qrupu terminoloji xarakterlidir, ayrıca elm sahəsi olan mifologiyaya aid elmi anlayışları bildirir. Bir qrupu isə bilavasitə mifoloji məzmun daşıyır.

Dissertasiyanın **II fəsl** “**Azərbaycan dilində mifonimlərin struktur xüsusiyyətləri**” adlanır. Bu fəsil beş yarım fəsildən ibarətdir. “*Azərbaycan dilində sözlərin strukturunun ümumi xüsusiyyətləri*” adlanan birinci bölmədə qeyd olunur ki, Azərbaycan dilində mifonimlərin struktur

xüsusiyyətlərini öyrənərkən 2 başlıca xüsusiyyəti nəzərə almaq lazım gəlir: 1. Azərbaycan və ümumən türk dillərində sözün strukturunun ümumi xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması; 2. Azərbaycan dilinin tipoloji baxımdan aqlütinativ quruluşlu olmasının nəzərə alınması. Azərbaycan dili genetik baxımdan türk dilləri ailəsinə daxildir. Geneoloji baxımdan Azərbaycan dili türk dillərinin oğuz budağına daxil edilir.¹

Azərbaycan mifonimlərinin struktur xüsusiyyətlərini öyrənərkən Azərbaycan dilinin müxtəlif türk tayfa dil xüsusiyyətlərinin izlərini bu gün də özündə saxladığını nəzərə almaq lazımdır. Azərbaycan mifologiyasını ümumtürk mifologiyasından kənarında götürmək və düşünmək mümkün deyil. Azərbaycan dilinin mifonimlərinin struktur xüsusiyyətləri də türk dillərindəki mifonimlərin xüsusiyyətləri ilə paralellik təşkil edir. Azərbaycanın coğrafi şəraiti, Azərbaycanla qonşuluqda yaşayan müxtəlif xalqlarla təmas dildə müəyyən fərqli xüsusiyyətlərin yaranmasını şərtləndirsə də, bu məsələnin mahiyyətini dəyişmir.

Həmçinin, mifonimlərin struktur xüsusiyyətləri öyrənilərkən Azərbaycan dilində sözlərin aşağıdakı xüsusiyyətləri əsas götürülməlidir: 1. Azərbaycan dilində sadə sözlərin əsasında təkhecalı kök morfemlərin dayanması; 2. Təkhecalı sözlərin əsasən bir saitli (V), sait samitli (VC), samit, sait, samitli (CVC) heca strukturuna malik olması; 3. Sait, samit, samit (V, C, C) və samit, sait samit, samit (CVCC) heca strukturlu milli mənşəli sözlərdə sonuncu samitin genetik baxımdan şəkilçi olması; 4. Hal-hazırda sadə olan iki və çoxhecalı milli mənşəli sözlərin genetik baxımdan törəmə sözlər olması. Belə sözlər, əsasən, düzəltmə, qismən də mürəkkəb sözlərin sadələşməsi nəticəsində formalaşır; 5. Mifonimlərin əsasən milli mənşəli olması və buna görə də onların Azərbaycan dilinin sözlərinin struktur xüsusiyyətləri ilə uyğunluq təşkil etməsi; 6. Azərbaycan dilinin aqlütinativ quruluşa malik olması; 7. Azərbaycan dilində şəkilçilərin söz əvvəlinə qoşula bilməməsi, başqa sözlə desək, söz əvvəlinin morfoloji cəhətdən passivliyi; 8. Sözlə şəkilçi arasında fuziyanın xüsusi yerə malik olmaması, sözlə şəkilçi arasında sərhədin qorunması, şəkilçilərin sözə mexaniki şəkildə qoşulması; 9. Azərbaycan dilində şəkilçilərin sıralama qanunauyğunluğu, başqa sözlə desək, istər sözdüzəldici, istər sözdəyişdirici şəkilçilərin söz daxilində sabit yerə malik olması, bu sıranı dəyişdirməsinin qeyri-mümkünlüyü; 10. Azərbaycan dilində ahəng qanununun mövcudluğu, sözdə şəkilçilərin işlədilməsinin ahəng qanunu ilə tənzimlənməsi; 11. Söz əvvəli, söz daxili və söz sonu mövqelərdə sait və samitlərin işlədilməsinin xarakterik cəhətlərinin nəzərə alınması; 12. Mürəkkəb strukturlu

---

¹ Babayev A. Dilçiliyə giriş. Bakı: Maarif, 1992, s. 471

mifonimlərin daha sonralar yaranması; 13. Mifonimlərin tək-cə leksik vahid deyil, söz birləşməsi strukturuna da malik ola bilməsi.

Mifonimlər struktur xüsusiyyətlərinə görə aşağıdakı qruplara ayrılır: 1. Sadə quruluşlu mifonimlər; 2. Düzəltmə quruluşlu mifonimlər; 3. Mürəkkəb quruluşlu mifonimlər; 4. Söz birləşməsi formasında olan mifonimlər. Azərbaycan dili mifonimlərinin struktur xüsusiyyətlərinin də bu əsasda öyrənilməsi daha məqsədəuyğundur.

Fəslin “*Azərbaycan dilində sadə quruluşlu mifonimlər*” adlanan ikinci bölməsində iki yarım-bölmədə təkhecalı (*bay, bəy, can, cin, çər, çor, dağ, daş, din, div, gor, göy, gün, xan, kəl / ket / kal, kat / qat, qan, qam, maq, mif, pir, ruh, saç, söz, tin, tös / toz, yol, tük* və s.) və iki və ya çoxhecalı (*arba / arva, ayna, iççi* və s.; *dərviş, Kaftar, Bəhlul, buynuz* və s.; *azar, ilan, obur, iduk / idik* və s.; *qodu, qarı, pəri, cadu, çillə* və s.; *cırtan, albız, andır, abdal; güzgü, halva* və s.; *bədik, mələk, Xızır, kafir* və s.; *əjdaha, Əfrasiyab* və s.) mifonimlər təhlil olunur.

Fəslin *üçüncü bölməsində* Azərbaycan dilində düzəltmə quruluşlu mifonimlər tədqiqata cəlb olunur: *divanəlik, yerlik, falçılıq, keçəllik, kortluq, tərsinəlik, tükülük, adlama, baxıcı, omaçı, yayaçı, daşqın, Xortdan, gülüş, qarğış.*

Fəslin *dördüncü bölməsində* “*Azərbaycan dilində mürəkkəb quruluşlu mifonimlər*” təhlil olunur. Azərbaycan dilində mürəkkəb quruluşlu mifonimlərin böyük əksəriyyəti struktur baxımından söz birləşməsi formasında olan mifonimlərdir. Belə mifonimlər daha sonralar Azərbaycan dilindəki söz birləşmələrinin struktur modelləri əsasında yaranmışdır.

Mürəkkəb quruluşlu mifonimlərə aşağıdakıları nümunə göstərmək olar: *Dəmirdirnaq, Kəlləgöz, Çənlibel, Təpəgöz, acgözlük, qaradaban, Porxan, sarıqan* və s. Göründüyü kimi, belə mürəkkəb mifonimlər, əsasən, isim + isim modeli əsasında yaranıb. Birinci növ təyini söz birləşmələrinin bir qrupunu 1-ci tərəfi atributiv isimlərdən ibarət olan birləşmələr təşkil edir. Mürəkkəb mifonimlərin içərisində də bu struktur üstünlük təşkil edir. Hər iki tərəf, əsasən, isimlərdən ibarət olur. Həm də belə bir cəhətə diqqət yetirmək lazım gəlir ki, I növ təyini söz birləşməsi əsasında formalaşan mürəkkəb mifonimlərin tərəfləri sadə isimlərdən ibarət olur. Məs.: *Dəmirdirnaq, kəlləgöz, təpəgöz* və s. Lakin bəzən komponentlərin biri isim deyil, sifət olur. Məs.: *qaradaban, sarıqan, acgözlük* və s. Acgözlük mürəkkəb mifoniminin ikinci komponenti düzəltmə isimdir. Lakin dilimizdə acgöz mürəkkəb sözü də işlənir. Belə hesab edirik ki, acgözlük

acgöz mürəkkəb sözü əsasında yaranmışdır. Sözün motivləşməsi bunu deməyə əsas verir.

Çənlibel sözü isə Çənli və bel sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlmişdir. Birinci tərəf isimdən yaranma sifətdir.

Müxtəlif türk dillərində işlənən mürəkkəb mifonimlərin bir qrupu Azərbaycan dilində işlənir. Belə mifonimlərə *porxan, sarıqan, Toybodım, küldürqış* kimi sözləri nümunə göstərə bilərik.

Fəslin *beşinci bölməsində* söz birləşməsi formasında olan mifonimlər konkret qruplar üzrə təhlil olunur. Maraq doğuran odur ki, mifoloji məzmunu olan, mifoloji anlayışı ifadə edən söz birləşmələrinin əsasında daha çox I növ təyini söz birləşmələri dayanır. Belə mifonimləri tərəflərinin xüsusiyyətlərinə görə aşağıdakı qruplara ayırmaq olar: 1) Hər iki tərəfi sadə isimlərdən ibarət olan birləşmələr. Bu birləşmələrə aşağıdakı mifonimləri misal göstərmək olar: *Ağac kişi, Qambar ata, Humay ana, Yer ana, Zəngi baba, Abıyas xan*; 2) Birinci tərəfi düzəltmə isimlə ifadə olunanlar: *Cütçü baba, Bostançı dədə*; 3) Birinci tərəfi sadə sifətlərlə ifadə olunanlar: *Ağ ana, Qara Umay, Axır zaman, boz qurd, Hami ruh, Koca kan, Qara Çuxa, Qara quş, Müdrək qoca*; 4) Birinci tərəfi düzəltmə sifətlərlə ifadə olunanlar: *Napak qarı, Adamcıl qurd, İlkən əcdad*.

Mifoloji məzmunlu söz birləşmələri içərisində II növ ismi birləşmə şəklində olanlar da xüsusi yerə malikdir. . Bildiyimiz kimi, II növ ismi birləşmələr sabitləşmiş bir struktura malikdir. Belə birləşmələrin tərəfləri, əsasən, isimlərlə ifadə olunur. Birinci tərəf qeyri-müəyyən yiyəlik halda işlənir, ikinci tərəf isə III şəxsin mənsubiyyət şəkilçisini qəbul edir. Birləşmə qrammatik cəhətdən bir bütöv halına gəlir. Belə ki, birləşmənin tərəflərini bir-birindən ayırmaq, tərəfləri arasına söz artırmaq mümkün olmur.

II növ ismi birləşmə formasında olan mifoloji məzmunlu birləşmələr struktur baxımından əsasən bir modelə malikdir. Belə ki, belə birləşmələrin hər iki tərəfi sadə quruluşlu isimlərdir. Məs.: *Al qarısı, Bahar bayramı, Çay nənəsi, Ey əyəsi, Göy qurşağı, Göy oğlu, Haqq aşığı, Hal anası, Hal dili, Küp qarısı, Qaf dağı, Qədim gecəsi, Quş dili, Saman azarı, Yada daşı, Zümrud quşu, Yumus oğlanı*. Bir birləşmədə isə birinci tərəfi sifətdən yaranma isimdir: *Dirilik suyu*.

III növ ismi birləşmə formasında olan bir mifonimə təsadüf edilir: *dünyanın sonu*.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan dilində mifonimlərin öyrənilməsi onu göstərir ki, belə vahidlər türk mifoloji düşüncəsinin ifadəsi olan vahidlərdir.

Belə mifonimlər struktur baxımdan Azərbaycan dilinin milli mənşəli sözlərinin və ya türk mənşəli sözlərin struktur xüsusiyyətlərini daşıyır.

Dissertasiyanın “**Azərbaycan dilində mifonimlərin semantik xüsusiyyətləri**” adlanan **III fəsl**i beş bölmədən ibarətdir. *Birinci bölmədə* miflərin mövzu qrupları üzrə semantik təsnifi verilir:

Kosmoqonik miflər: Kosmoqonik miflər kosmoloji görüşlərin ifadəsidir. Belə miflərdə kainatın necə yaranması, xaosdan kosmosa gedən yol, məkan və zaman münasibətlərinin təsviri verilir. Tipoloji baxımdan yanaşsaq, qeyd etməliyik ki, bu baxımdan bütün etnik-mədəni sistemlərdə xaosdan kosmosa keçid öz əksini tapır. Kosmoqonik miflər çox zaman dünya nizamının yaranmasından əvvəlki çağların, yəni xaosun mahiyyətini açmağa, yaradılışdan əvvəlki dövrlərin xüsusiyyətlərini sadalamaqla dünyanın yaranmasının mərhələlərini ifadə etməyə xidmət edir. Türklərin ilkin mifoloji sistemində kosmosdan əvvəlki zaman, yaradılışdan əvvəlki başlanğıc *su* ilə bağlanır. Maraqlı doğuran odur ki, bu, müxtəlif xalqların miflərində müxtəlif mifoloji strukturlarda özünü göstərir.^{1 2 3 4 5}

Kosmoqonik miflərdə də biz dünyanın yaradılışı haqqındakı görüşlərin ikili qarşıdurmaya əsaslandığını görürük. Belə ikili qarşıdurmalardan biri də *xeyir* və *şərdir*. Azərbaycan mifologiyasında «Avesta»dakı xeyir və şər qarşıdurmasını Azərbaycan və türk mifoloji sistemi ilə əlaqələndirmək cəhdləri olmuşdur. «Avesta»da xeyiri Hörmüz, şəri isə Əhrimən təmsil edir. Xeyir allahına xoşniyyətli insanlar, barlı ağaclar, işıq, su, süd verən heyvanlar, günəş, at, şər allahına isə canavar, qaranlıq, tufan, yağışsız qara buludlar, bədniyyət insanlar xidmət edir. Belə bir fikir var ki, «div, pəri, Simurq quşu kimi obrazlarda «Avesta»nın əsasını təşkil edən xeyir və Şər mübarizəsi həm İran, həm də bir çox türk xalqlarının nağıllarında öz ifadəsini tapmışdır».⁶

Antroponik miflər də bəzən kosmoqonik miflərlə əlaqələndirilir. Belə miflərdə ilkin əcdad, boy və soyların yaranması kimi məsələlər öyrənilir. Mifoloji düşüncəyə görə, ilkin varlıqlar, canlılar, cansızlar insan kimi yaradılmışdır.

---

¹ Дьяконов И.М. Архаические мифы востока и запада. М.: Наука, 1990

² Леви-Стросс К. Как умирают мифы // Зарубежные исследования по семиотике фольклора. М.: Наука, 1955, с. 77-88.

³ Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. М.: Наука, 1976

⁴ Тайлор Э.Б. Первобытная культура. М.: Изд-во политической литературы, 198

⁵ Фрезер Дж. Дж. Фольклор в ветхом завете. М.: Изд-во политической литературы, 1989

⁶ Короглы Х.Т. Взаимосвязи эпоса народов Средней Азии, Ирана и Азербайджана. М.: Наука, 1983, с. 25

Miflərin bir qrupunu da **təqvim mifləri** təşkil edir. Belə miflər daha çox inkişaf etmiş mifoloji sistemlərlə bağlı olur. Etnik-mədəni sistem daxilində zamanla bağlı görüşlər xüsusi yer tutur, günlər, aylar, bayramlar, mövsümlər mifoloji baxımdan mənalandırılır.

Esxatoloji miflər kosmoqonik miflərdən onunla fərqlənir ki, burada kosmosun xaosla əvəzlənməsi ifadə olunur. Dünyanın özünün *su* ilə, daşqınla bağlanması linqvistik baxımdan *su* sözünü enantiosemin kimi qiymətləndirməyə əsas verir. Yaradılış miflərində dünyanın yaratıcısı, esxatoloji miflərdə isə dünyanın sonunu gətirən qüvvə olan *su* iki əks mənada işlənir. Enantiosemin kimi *su* simvolik mənaya malikdir. *Su* həm də yeniləşdirici bir qüvvədir. Belə bir fikir var ki, türk mifologiyasında esxatoloji miflərin geniş yayılmaması, dolğun, əhatəli esxatoloji mif mətnlərinin olmaması dünyanın sonu haqqındakı fikrin qədim türkləri bir o qədər də düşündürmədiyini göstərir.¹ Azərbaycan miflərində də biz bunun şahidi oluruq.

Azərbaycan miflərinin bir qrupunu **etnoqonik miflər** təşkil edir. Etnoqonik miflər kosmoqonik miflərin davamı kimi qəbul edilir. Başqa sözlə desək, mifoloji baxımdan dünya nizamının yaranmasının son mərhələsi xalqların və sosial nizamın yaranması haqqındakı görüşlərdir. Bu baxımdan kosmoqonik və etnoqonik miflər vahid bir prosesin tərkib hissəsi, dünya nizamının yaranmasının mərhələləri kimi qəbul edilə bilər. Etnoqonik miflərdə insanların yaranması, etnosların, xalqların formalaşması, ictimai normaların, birgəyaşayış qaydalar sisteminin əsasının qoyulması kimi məsələlər əksini tapır. İlk insanlardan boylar, soylar yaranır və inkişaf edir. Azərbaycan miflərində *Uğuz*, *Uzux adlandırılan Oğuz*, *oğuzlar* haqqındakı görüşlər də maraqlıdır. Oğuzlar əcdad kimi qəbul edilir.

Etnoqonik miflərdə ilkin əcdad anlayışı ilə bağlılıq özünü göstərir. Əcdada tapınma türk mifoloji inanışlar sistemində də özünəməxsus yer tutur.² Qədim türklərdə göy, yer, ağac kimi kulturların bir-biri ilə bağlanması onların əcdad kultu ilə bağlı olması ilə əlaqələndirilir.

Mifoloji leksika **etnoqrafik leksika** ilə bir sıra oxşar cəhətlərə malikdir. Etnoqrafik leksika xalqın həm maddi, həm də mənəvi aləminin müxtəlif sahələri ilə bağlı olan leksik vahidləri özündə birləşdirir. Mifologiyada etnik birliyin mənəvi mədəniyyəti ifadə olunur. Mifoloji leksika mənəviyyat leksikasının tərkib hissəsi kimi etnoqrafik leksikaya

¹ Bəydili (Məmmədov) C. Türk mifoloji sözlüyü. Bakı: Elm, 2003, s. 118

² Ru. J.P. Eskicağ ve Ortaçağda Altay türklərində Ölüm / Çevireni Aykut Kazancıgil, İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 1999, s. 118-216

daxil olur. Mifoloji leksikanı etnoqrafik leksikanın başlıca tematik qruplarından fərqləndirən onun mifoloji düşüncə ilə bağlılığı, mifoloji anlayışları ifadə etməsidir.

III fəslin *ikinci bölməsində* mifonimlər və polisemiya hadisəsi tədqiq olunur. Azərbaycan dilində mifoloji leksika zəngin semantik xüsusiyyətləri ilə seçilir. Dilin qədim qatına aid olan mifonimlər zaman-zaman müxtəlif mənə dəyişmələrinə uğramış, bəzi sözlər mənaca genişlənmiş, bəzi sözlər mənaca daralmış, bəzi lüğət vahidləri struktur dəyişikliyə uğramış, müxtəlif mənə çalarları qazanmış, bəzi mifonimlər məzmununu itirərək arxaikləşmiş, bəzi sözlər isə yeni mənada lüğət vahidi kimi sabitləşmişdir: *yol, göy, yel, saç, od, ocaq, ox, daş, ox-yay, ağac, astana, güzgü, buynuz, adlama*. Məsələn, *daş* sözü lüğətdə ilkin lüğəvi mənasına görə «təbiətdə parçalar və ya böyük və kiçik kütlələr şəklində təsadüf olunan, suda həll olunmayan bərk cisim (süxur)» kimi izah olunur Qədim türklərdə *daş* sözü müxtəlif mifoloji dünyagörüşünü ifadə edən leksik vahiddir. Müxtəlif xalqların əfsanə və rəvayətlərində daşadönmə motivindən geniş şəkildə istifadə olunur. Göydən düşən daşın müqəddəsliyi, xeyir-bərəkət gətirəcəyi də əski inanclardandır. Yağış daşı, çay daşının yağış gətirəcəyinə inam da müxtəlif mənbələrdə öz əksini tapmışdır. Daşların şəfaverici gücə malik olmasına, azar-bezarı götürməsinə inanılmışdır. Bu söz Azərbaycan dilində *daş-qaş* şəklində, qiymətli daşlara verilən ad şəklində də işlənir və belə daşların magik gücə malik olmasının izləri indi də müxtəlif inanclarda özünü göstərir. *Daş pirlər* övlad istəyən qadınlara uşaqvermə gücünə malik olan müqəddəs ocaqlar kimi qəbul edilərdi. Uşaq istəyən qadınların qaya altında yatması, qarnını daşa sürtməsi, deşik daşların ortasından və ya daş qoçların altından keçməsi də qədim inanclarla bağlıdır. Çox zaman qeyri-adi görünüşlü daşlara tapınmış, onların mistik gücə malik olmasına inanmışlar. Daşların bu qeyri-adi görünüşü onların o biri aləmlə bağlılığı inamını göstərir.

Azərbaycanlıların mifoloji inamına görə, hər kəsin göydə bir tale daşı var. Kim onun haqqında pis danışsa, o daş başına düşər.¹ Əski düşüncəyə görə, sehrlı yağış daşları yandırıcı şualardan qorumaq gücünə malik olmuşdur. Qədim zamanlarda *yada daşı* siyasi hakimiyyət rəmzi kimi qəbul edilirdi.² Azərbaycan mifoloji mətnlərində də müqəddəs daşlar haqqında miflər öz ifadəsini tapmışdır. Bu mətnlərə görə, beşiyə qoyulan daş ölü doğulmuş uşağı əvəz edir, uşağa çevrilir, göydən düşən ocaq daşlar keçmiş və gələcəyi, insanların dərdrini və dərmanını bilir, əhdinə vəfa etməyən

¹ Azərbaycan mifoloji mətnləri. Bakı: Elm, 1988, s. 151

² Əsgər Ə. «Oğuznamə yaradıcılığı». Bakı: Elm və təhsil, 2013, s. 116

insanlar daşa çevrilir.¹ Beləliklə, bu qənaətə gəlmək olar ki, türk mifoloji düşüncəsinin ifadəsində hazır lüğət vahidlərinin mənalandırılması, sözün məcazlaşması, başqa sözlə desək, mənə köçürülmələri də mühüm rol oynayır.

Üçüncü bölmədə mifonimlər və enantiosemiya hadisəsi şərh olunur. Mifonimlərin öyrənilməsi göstərir ki, bir qrup mifonimlərdə enantiosemiya hadisəsi özünü göstərir. Belə mifonimlər kosmos-xaos, xeyir-şər, işıq-zülmət kimi əks anlayışların eyni mifonimlərlə ifadəsi nəticəsində yaranır. Mifonimlər zaman keçdikcə müəyyən transformasiyalara uğrayır. Onların ifadə və məzmun planlarında müxtəlif dəyişmələr baş verir. Mifonimlərdə mənə dəyişmələri əks mənaların ifadəsi ilə nəticələnirsə, bu, enantiosemlərin yaranmasına gətirib çıxarır. Mifoloji baxımdan belə ikili qarşıdurmanın bir sözlə ifadəsi müxtəlif səbəblərlə bağlı ola bilər. Hal-hazırda *Al arvadı*, *Al / Hal anası* şəklində işlənən *Al* iri döşlü, döşlərini çiyindən yuxarı atan şər ruhlu mifoloji varlıqdır. Lakin ayrıca mifoloji strukturlarda *Al / Hal anası* həm də ilkin Ulu Ana kompleksi ilə bağlanır. Arxaik strukturlardan ən tutumlu hesab edilən Ulu Ana özündə Boz qurd, Xızır, Qarı nənə, Hal anası kimi müxtəlif mifoloji varlıqlarla bağlanır. Ulu ana kompleksindən doğan *Al* ruhu, özündə həm həyatverici başlanğıc, həm də o biri dünyanın sahibi kimi dəyərləndirilir. Ulu Ana iri, sallaq döşlü qadın kimi təsvir olunur. Artımı, bolluğu, məhsuldarlığı bildirən Ulu Ana obrazından yaranan *Al / Hal anası*, *Albastı*, *Al qarısı*, *Al arvadı* obrazları şərin təmsilçilərinə çevrilmişdir.

Qarı Ulu Ana komplektindən ayrılan mifoloji obrazdır. Azərbaycan folklor nümunələrində, nağıllarda çox işlənən, mifoloji baxımdan həm artımı, bolluğu, həm də ölümü, dağıdıcı başlanğıcı rəmzləşdirən bir obrazdır. Nağıl süjetlərində ona həm xeyri təmsil edən *İpək qarı*, həm də şəri təmsil edən *Küp qarısı*, *Napak qarı*, *Köpək qarı* kimi müxtəlif formalarda rast gəlinir. *Qarı* leksemının mifoloji baxımdan həm xeyrin, həm də şərin təmsilçisi kimi mənalandırılması onun linqvistik baxımdan bir enantiosemlə kimi qiymətləndirilməsinə əsas verir.

Azərbaycan nağıl və dastanlarının dilində tez-tez rast gəlinən *divlər* əfsanəvi personaj olub şər qüvvə kimi çıxış edir. *Divlər* yerin əlçatmaz qatlarında, real olmayan məkanlarda yaşayan, qeyri-adi görünüşlü, qorxunc, canı özündə deyil, şüşə içindəki göyərçində olan, şəri təmsil edən bir varlıq kimi təqdim edilir. Onlar tilsim və cadu ilə insanları daşa döndərir, çox vaxt gözəl qızları oğurlayıb öz qalalarında əsir edir, insanları yeyir, bir sözlə desək, əksər folklor nümunələrində mənfi planda çıxış edir. Lakin bəzən *div*

¹ Azərbaycan mifoloji mətnləri. Bakı: Elm, 1988, s. 81-86

nağıl qəhrəmanına yardımçı olan bir qüvvə kimi verilir, ilkin semantikasi ilə əlaqələndirilir. "Şahzadə Mütəlib" nağlında *div* müsbət obraz kimi nağıl qəhrəmanına kömək edir. Eyni fikri *cinlər* haqqında da demək olar. Gözə görünməyən bir dini-mifoloji varlıq kimi təsəvvür edilən *cinlər* ilkin inanclara görə, xeyirxah və bədxah olmaqla iki qrupa ayrılır. *Cinlər* bəzən demonoloji baxımdan şeytanla eyniləşdirilir. Bəzən də onlara aid xüsusiyyətlər eynilə *əcinnə*, *albastı* adlandırılan varlıqlara da aid edilir.

Dördüncü bölmədə mifonimlər və omonimlik hadisəsi şərh olunur. Semantik divergensiya nəticəsində omonimləşmə dil üçün daha xarakterikdir. Azərbaycan dilinin mifonimlərində də omonimləşmədə sözdəki semantik dəyişmələr mühüm rol oynayır.

Mifoloji baxımdan *abdal* gözəgörünməyən, zamanın və məkanın sərhədlərini aşan bilən varlıq kimi təsəvvür edilir. Bu söz təsəvvüf ədəbiyyatında yeni bir semantika qazanmış, maddi dünyadan uzaq, özünü Allah yolunda qurban verən şəxs mənasında işlənmiş, sonralar isə «dərviş» mənası bildirmişdir.¹ Azərbaycan dilində *abdal* yeni bir məna qazanmışdır. İzahlı lüğətdə *abdal* həm də «sərsəri», «avara», «dərbədər» mənasında qeydə alınmışdır.²

Dialektoloji lüğətdə *abdal* / *avdal* şəklində həm «bilikli», həm də «qanacaqsız mənalarda qeydə alınmışdır.³ Belə güman etmək olar ki, *abdal* sözü semantik inkişaf nəticəsində əks mənalara qazanmış, enantiosem olmuş, bu əsasda da omonim kimi qəbul edilmişdir. Araşdırmalar onu göstərir ki, müasir Azərbaycan dilində işlənən bir sıra sabit birləşmələr öz mənşəyinə görə dini mənbələrlə bağlanır.⁴ Mifonimlərin omonimləşməsində buna bənzər bir proses müşahidə edilir. İlkin mifoloji təsəvvürlərlə bağlı olan leksik vahidlər zaman keçdikcə öz ilkin semantikasından ya qismən, ya da tamamilə uzaqlaşır, yeni mənada və ya mənalarda lüğət vahidi kimi sabitləşir.

Ocaq sözü «od yandırılan yer», «sobanın hissəsi», «pir» və məcazi «ev-eşik», «yurd», «bir şeyin mənbəyi» mənalına malikdir.⁵ Fikrimizcə, *ocaq* sözü həm də bir omonim kimi qiymətləndirilə bilər. «Pir» mənalı *ocaq* sözü müstəqil mənalı leksik vahiddir. Azərbaycan Qərb qrupu şivələrində

¹ Bəydili (Məmmədov) C. Türk mifoloji sözlüyü. Bakı: Elm, 2003, s. 12

² Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. I c. Bakı: 1964, s. 26

³ Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, s. 15

⁴ Садыхова Г. Фразеология восходящая к Библии и Корану на материале французского, азербайджанского и русского языков. Bakı: Elm və təhsil, 2014, c. 213-237

⁵ Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. III c. Bakı: 1983, s. 457

bu söz *ocax* şəklində 1. «od qalanan yer»; 2. «tayfa, nəslin əsasını təşkil edən ailə» mənalarında omonim kimi işlənir.¹

Ayna sözü müasir Azərbaycan dilində güzgü sözünün sinonimi kimi işlənir. Bu söz həm də «pəncərə, pəncərə şüşəsi» mənasına malikdir.²

Xortdan «gecə qəbirdən çıxaraq adamların qanını soran dəhşətli mövhumi varlıq» mənalı leksik vahiddir, sözün bu mənası onun ilkin dini-mifoloji semantikasına ilə bağlıdır. Azərbaycan dilində bu sözlə bağlı olan xortlamaq «dirilib qəbirdən çıxmaq» mənalı feil və ondan törəmə xortlama sözü işlənir. Xortlama şivələrdə həm də «camışlarda olan qorxulu xəstəlik» mənasında rast gəlinir.³ Şivələrdəki *xortlama* mifonimin semantik inkişafının nəticəsidir. Bu baxımdan *xortlama* omonimləşmiş mifonim kimi qəbul edilə bilər.

Müasir Azərbaycan dilində *dədə* «ata» mənasında, bəzən də «ustad aşiq, ustad» mənasında işlənən leksik vahiddir. Eyni zamanda *dədə-baba* «ulu babalar, əcdad» mənasında işlənir.

Yel, yol kimi müxtəlif sözlərdə semantik inkişafın həm ilkin, həm də əlavə mənalar əsasında getdiyini görürük; *yel* «bədxah ruh» – «cin vurmağı, insan ruhuna sirayət edən şər ruh»; *yel* – «insan ruhuna sirayət edər şər ruh» – «xəstəlik». *Yol* «uğur», «tale», – «xoşbəxt», «qutlu», «mübarək»; *yol* «qanun», «yaşa», «törə» – *yol* «yolunu azmaq», «yolundan çıxmaq» və s.

Beləliklə, Azərbaycan dilində omonimləşmə hadisəsində mifonimlərin də özünəməxsus yeri var. İlkin mifopoetik düşüncə ilə bağlı olaraq sözlər mifonimləşir, məna köçürülməsi nəticəsində polisemiya hadisəsinə uğrayır, çoxmənalılıq qazanır, müxtəlif dildaxili və dilxarici amillərin təsiri altında yenidən semantik dəyişmələrə məruz qalır. Söz mənacə genişləndiyi kimi, mənacə darala da bilər. Bu prosesdə ilkin məna ilə törəmə mənanın, yaxud da törəmə mənalar əsasında əlaqənin itirilməsi omonimləşmə ilə nəticələnir.

Fəslin *beşinci bölməsində* mifonimlər və xüsusi adlar təhlil olunur. Mifologiya ilə bağlı olan, mifoloji leksikaya daxil olan sözlərin bir qrupunu xüsusi adlar təşkil edir: *Ağ Ana, Al Dədə, Al qarısı, Alarvadı, Albastı, Ali kişi, Bəhlul, Bostançı Dədə, Çənlibel, Çingiz, Domrul, Erlik/Yerlik, Əfrasiyab, Fatma nənə, Fatimeyi-Zəhra, Koroğlu, Göy oğlu, Güllüstani-baği-İrəm, Hal anası, Huma quşu, Xızır, Xuda, İsgəndər Zülqarneyn,*

---

¹ Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələri. Bakı: Azərb. SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1967, s. 193

² Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. I c. Bakı: 1964, s. 77

³ Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1964, s. 415

Təpəgöz, Qaf dağı, Qanıbar ata, Qara Çuxa, Simurq quşu, Qayış baldır, Qırat, Qorqut ata, Molla Nəsrəddin, Novruz, Oğuz, Oxxay, Ovçu Pirim, Şeşə, Tapdıq, Tenqrixan, Təpəgöz, Türk, Ucubılıx, Uğur, Ulu ana, Umay ana, Ülgen, Yel baba, Yer ana, Yumuş oğlan, Zümrüd quşu və s. Bu sözlərin böyük əksəriyyəti mifoloji varlıqların adlarıdır və bu baxımdan xüsusi ad kimi antroponimlərin sırasına daxil olunur.

Onomastik leksikaya daxil olan, mifoloji təfəkkürlə bağlı leksik vahidlər təkcə şəxs adları ilə məhdudlaşmır. Məsələn: *Qaf dağı* folklor nümunələrində müşahidə edilən əsatiri dağ obrazıdır; *Çənlibel* «Koroğlu» dastanında qəhrəman və onun dəlilərinin qərar tutduğu məkan, yurddur; *Simurq* Azərbaycan folklor nümunələrində rast gəlinən əfsanəvi quş obrazıdır; *Səməndər* də bəzən *Ənqa* və *Zümrüd* quşu ilə əlaqələndirilən əfsanəvi quşlardan biridir. *Simurq* quşu kimi *Səməndər* quşu da mifoloji inamlarda bəzən ayla əlaqələndirilir; *Simurq* və *Səməndər Ay* şəklində təzahür edir. Buna görə də *Ay* bu quşların simvolu kimi qəbul edilir.

Dissertasiyanın “**Nəticə**” hissəsində tədqiqatın əsas elmi-nəzəri müddəaları ümumiləşdirilmişdir:

1. Dildə xalqın maddi və mənəvi mədəniyyəti ilə bağlı olan leksik vahidlər bir-birindən fərqlənir. Əski çağların mifopoetik düşüncəsi ilə, etnik-mədəni sistemlər daxilində qədim dünyagörüşü ilə bağlı olan mifonimlər mənəvi mədəniyyət leksikası kimi fərqlənir. Mifonimlərin yalnız bir qrupunu xüsusi adlar təşkil edir. Belə mifonimlər onomastik leksika və onun müxtəlif mənə qrupları ilə bağlı olsa da, mifoloji leksikanın tərkib hissələridir.

2. Ədəbi dilə aid elə sözlər var ki, müxtəlif struktur-semantik dəyişikliyə uğrasa da, mifoloji leksika ilə bağlı olur.

3. Mifonimlərin bir qrupu ədəbi dilin lüğət tərkibi ilə bağlıdır. Lakin elə mifonimlər də var ki, dialekt leksikasında yaşayır, yaxud da bu leksika hesabına bərpa oluna bilər.

4. Mifonimlər də öz mənşəyinə görə iki qrupa ayrılır: 1) türk və ya milli mənşəli mifonimlər; 2) alınma mənşəli mifonimlər. Müasir türk dillərinin lüğət tərkibi həm ortaq, həm də fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. Kök dildən gələn sözlər ümumtürk mənşəlidir. Ayrı-ayrı türk dillərində sonradan yaranan sözlərin əsasında da ümumtürk mənşəli sözlər dayanır.

5. Azərbaycan dili mifonimlərinin bir qrupu alınma mənşəlidir. Alınma sözlərin bir qrupu termin xarakterlidir, bir qrupu isə birbaşa mifologiya ilə bağlı olan leksik vahidlərdir. Azərbaycan dilində həm rus və Avropa, həm də ərəb və fars dillərindən alınmış mifonimlərə təsadüf edilir.

6. Azərbaycan dilində mifonimlər struktur xüsusiyyətlərinə görə aşağıdakı qruplara ayrılır: a) sadə strukturlu mifonimlər; b) düzəltmə strukturlu mifonimlər; c) mürəkkəb strukturlu mifonimlər; ç) söz birləşməsi formasında olan mifonimlər. Azərbaycan dilində sadə strukturlu mifonimləri fonetik baxımdan iki qrupa ayrılır: a) təkhecalı mifonimlər; b) iki və ya çoxhecalı mifonimlər. Azərbaycan dilində düzəltmə strukturlu mifonimlər əsasən ad yaradıcılığına aiddir. Adlardan və feillərdən yaranmış mifoloji məzmunlu sözlər isimlərdir.

7. Azərbaycan dilində mifonimlərin bir qrupunu mürəkkəb sözlər təşkil edir. Mürəkkəb mifonimlərin böyük əksəriyyəti struktur baxımdan söz birləşmələrinin modelləri əsasında yaranmışdır.

8. Miflər mövzu qruplarına görə semantik baxımdan müxtəlif cür təsnif olunur. Kosmoqonik, etnoqonik, antropomorfik miflər, təqvim mifləri müəyyən xüsusiyyətlərinə görə bir-birindən fərqlənir. Bu isə mifonimlərin semantik cəhətdən fərqlənməsinə səbəb olur. Məna dəyişmələrinin müxtəlif növləri var. Mifonimlərdə məna dəyişmələri, əsasən, məna köçürülməsi əsasında baş verir. Mifoloji metaforalar daha çox rəmzi, simvolik xarakterli olması ilə fərqlənir.

9. Mifologiyada ikili qarşıdurma özünü göstərir. Mifonimlərin bir qrupu enantiosemlərdir. Bir söz məna dəyişmələri əsasında bir-birinə əks olan anlayışlar ifadə edir. Sözü mənaca inkişafı məna əlaqələrinin dəyişməsi, sözlərin yeni şəkil və məna qruplarının yaranması ilə nəticələnir.

10. Mifonimlərin bir hissəsi xüsusi ad qrupuna daxildir. Belə vahidlərin əksəriyyəti müasir Azərbaycan dilində onomastik vahidlərin ayrıca qrupları kimi yaşayır.

Dissertasiyanın əsas məzmununu və müddəaları müəllifin aşağıdakı elmi məqalələrində öz əksini tapmışdır:

1. Onomastik sistemdə mifonimlərin yeri // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu, Filologiya məsələləri, № 10, Bakı-2013, s. 209-215

2. Azərbaycan dilində təkhecalı mifonimlərin struktur xüsusiyyətləri // “Dil və ədəbiyyat” Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal, № 4 (92), Bakı, 2014, s. 323-326

3. Azərbaycan dilində mifonimlərin struktur xüsusiyyətləri // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu, Filologiya məsələləri, № 8, Bakı-2015, s. 108-113

4. Azərbaycan dilində mifonimlər // “Dil və ədəbiyyat” Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal, № 3 (95), Bakı, 2015, s. 195-199

5. Azərbaycan dilində dialektizmlər və mifonimlər // Pedaqoji Universitet Xəbərləri, Bakı, № 1, 2015, s. 306-310

6. Особенности происхождения мифонимов в азербайджанском языке // Журнал «Мови и культура» Киевского Национального Университета имени Тараса Шевченко, 177 выпуск, s. 76-84

7. Azərbaycan dilində mifonimlərin semantik xüsusiyyətləri // “Kitabi-Dədə Qorqud və Türk dünyası” Beynəlxalq elmi konfrans. Bakı-2015, s. 699-704

Арзу Мазахир гызы Кязимова

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МИФОНИМОВ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

Диссертация состоит из "Введения", трех глав, "Заключения" и списка использованной литературы.

Во "Введении" обосновываются актуальность темы, научная новизна, теоретическая и практическая значимость работы; даются сведения об объекте, предмете, целях, задачах, методах и источниках исследования, о положениях, выносимых на защиту, об апробации и структуре диссертации.

Первая глава диссертации "Мифологическая лексика азербайджанского языка" состоит из четырех подглав. В первой подглаве "Словарный состав языка. Мифология и мифологическая лексика" дается обзор научных концепций и взглядов различных ученых на язык как гомогенную и гетерогенную систему; определяется место мифонимов в языковой картине мира и в словарном составе языка. Во второй подглаве анализируются мифонимы в азербайджанском литературном языке; особое внимание уделяется мифонимам, утратившим свою мифологическую семантику. В третьей подглаве "Мифонимы в азербайджанском языке и диалектная лексика" прослеживается связь между мифонимами и диалектизмами, выявляются их сходства и различия; особое внимание уделяется и архаизмам. В четвертой подглаве в двух соответствующих параграфах проводится этимологический анализ общетюркских, национальных и заимствованных мифонимов.

Вторая глава "Структурные особенности мифонимов в азербайджанском языке" состоит из пяти подглав. В первой подглаве рассматриваются общие структурные особенности слов в азербайджанском языке. Во второй подглаве в двух соответствующих параграфах систематизируются и анализируются односложные и многосложные мифонимы, большинство которых составляют двусложные слова. В третьей подглаве всесторонне исследуются производные мифонимы, образованные от разных частей речи посредст-

вом различных суффиксов. В четвертой подглаве анализируются сложные мифонимы, большинство которых представлено словосочетаниями. В пятой подглаве к исследованию привлечены мифонимы в форме словосочетаний, компонентами которых являются простые, производные существительные и простые, производные прилагательные.

Третья глава диссертации "Семантические особенности мифонимов в азербайджанском языке" состоит из пяти подглав. В первой подглаве дается семантическая классификация мифов по тематическим группам (космогонические, (мифы о сотворении мира, происхождении космоса из хаоса)), антропогонические (мифы о происхождении человека, мифических предков народа), эсхатологические (мифы о предстоящем конце света), этногонические (мифы о порядке во вселенной) и другие мифы. Во второй подглаве рассматривается полисемия мифонимов в сравнении с материалами других тюркских языков; прослеживаются семантические изменения в мифонимах на разных этапах истории языка. В третьей подглаве рассматривается энантиосемия в мифонимах, приводятся примеры и сравнения из сказок. В четвертой подглаве анализируется омонимия мифонимов, проводятся сравнения и параллели с материалами словаря М.Кашгари, диалектологических словарей, с другими тюркскими языками и современным азербайджанским языком. В пятой подглаве исследуются мифонимы, представленные именами собственными и являющиеся в основном названиями мифологических существ; прослеживается связь между мифонимами и антропонимами, приводятся примеры из эпоса "Книга моего Деда Коркуда".

В "Заключении" обобщаются основные результаты и выводы исследования.

**THE STRUCTURAL-SEMANTIC PECULIARITIES OF
MYTHONYMS IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE**

Summary

The dissertation consists of the “Introduction”, three chapters, “Conclusion” and list of references.

“Introduction” contains the substantiation of the urgency of the theme, the scientific novelty, theoretical and practical significance of the work, the information about the object, subject, purpose, tasks, methods and sources of the research, about the appraisal and structure of the dissertation.

The first chapter of the dissertation “The mythological vocabulary of the Azerbaijani language” consists of four subchapters. The first subchapter “The vocabulary. Mythology and mythological vocabulary” contains the review of the different scientists’ conceptions and opinions about the language as a homogeneous and heterogeneous system, the place of mythonyms in the language picture of the world. The second subchapter contains the analysis of the mythonyms in the Azerbaijani literary language; the special attention is given to the mythonyms that have lost their mythological semantics. The third subchapter “The mythonyms in the Azerbaijani language and dialect vocabulary” deals with the connection between mythonyms and dialect words; their similarities and distinctions are revealed; the special attention is also given to the archaisms. The fourth subchapter that consists of two paragraphs contains the etymological analysis of the general Turkic, national and loan mythonyms (the mythonyms of Arabic and Persian origin).

The second chapter “The structural peculiarities of the mythonyms in the Azerbaijani language” consists of five subchapters. The first subchapter contains the analysis of the general structural peculiarities of the words in the Azerbaijani language. The second subchapter consists of two paragraphs. The monosyllable and polysyllable mythonyms are systematized and analysed here; most of the polysyllable mythonyms are two-syllable. The third subchapter deals with the research of the derivative mythonyms formed from the different parts of speech by means of the different suffixes. The fourth subchapter contains the analysis of the compound mythonyms most of which are word-combinations. The fifth subchapter deals with the research of mythonyms that have a form of word

–combinations. Their components are simple, derivative nouns and simple, derivative adjectives.

The third chapter of the dissertation “The semantic peculiarities of the mythonyms in the Azerbaijani language consists of five subchapters. The first subchapter contains the semantic classifications of myths on the thematic groups: cosmogonic (myth about the creation of the world, origin of the cosmos from the chaos), eschatological (myths about the forthcoming doomsday), ethnogonic (about the order in the Universe) and other ones. The second subchapter deals with the polysemy of the mythonyms in comparison with the materials of the other Turkic languages; the semantic changes in the mythonyms are traced on the different stages of history of the language. The third subchapter is dedicated to the enantiosemy in the mythonyms; the examples and parallels are given from tales. The fourth subchapter contains the analysis of homonymy of the mythonyms; the comparison and parallel with the materials of M. Kashgari’s dictionary, dialectological dictionaries, the other Turkic languages and the modern Azerbaijani language are drawn. The fifth subchapter deals with the research of the mythonyms that are proper names and they are the names of the mythological creatures; the connection between mythonyms and anthroponyms is traced, the examples are also given from the epos “Kitabi-Dede Korkud”.

“Conclusion” contains the generalization of the main results of the research.

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
БАКИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ**

На правах рукописи

**АРЗУ МАЗАХИР ГЫЗЫ КЯЗИМОВА
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ
МИФОНИМОВ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ**

5706.01 – «Азербайджанский язык»

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

**диссертации на соискание ученой степени доктора
философии по филологии**

БАКУ – 2016